

Магістр 1 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім. С. Кузнеця

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Розглянуто сутність основних засобів та основні положення їх обліку. Досліджено сучасний стан організації обліку основних засобів на підприємствах України, виявлено критичні питання в організації облікового процесу та сформульовано можливі шляхи його вдосконалення.

Аннотация. Рассмотрена сущность основных средств и основные положения их учета. Исследовано современное состояние организации учета основных средств на предприятиях Украины, выявлены критические вопросы в организации учетного процесса и сформулированы возможные пути его совершенствования.

Annotation. The paper considers the nature of fixed assets and basic provisions of their accounting. The current state of accounting of fixed assets at enterprises in Ukraine has been researched. Critical issues in the organization of the accounting process have been identified and possible ways of its improvement have been formulated.

Ключові слова: основні засоби, об'єкт основних засобів, первинні документи, бухгалтерський облік, організація обліку, документообіг, інвентарна картка.

Проблеми організації обліку основних засобів в умовах реформування економіки України набувають зараз особливої актуальності. Основними протиріччями в процесі організації обліку і складання звітності за основними засобами є недосконалість методичної та нормативно-правової бази, формування підприємствами необґрунтованої облікової політики щодо основних засобів. Організації і правильному відображенню основних засобів у звітності підприємств повинна приділятися першочергова увага. Саме за обсягом акумульованих основних засобів можна зробити висновки відносно масштабів діяльності підприємства, про його потенційні можливості та перспективи розвитку.

Вивченню проблемних аспектів обліку основних засобів і методів їх вирішення присвячено низку праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів. Особливо слід виділити роботи таких провідних економістів, як Панасенко А. П., Островерхої Р. Е., Пушкар М. С. [1 – 3] та ін.

Метою дослідження є виявлення критичних питань у сфері обліку основних засобів та надання рекомендацій щодо вдосконалення організації облікового процесу основних засобів на підприємствах України.

Завдання дослідження: оцінити сучасний стан облікового процесу основних засобів в Україні; виявити критичні моменти в організації процесу обліку; розробити шляхи вирішення існуючих проблем.

Об'єкт дослідження – облік основних засобів.

Предмет дослідження – організація обліку основних засобів.

У сучасних ринкових умовах зміла і ретельна організація бухгалтерського обліку на підприємстві переростає у суттєвий фактор ефективного використання основних засобів суб'єктами господарювання. Це, у свою чергу, призводить до того, що міра раціональності облікового процесу набуває першочергового значення в рамках забезпечення успішного розвитку підприємства.

Оскільки бухгалтерський облік є орієнтованим на практику, він і сам безпосередньо формується під тиском практичних потреб, а головним завданням бухгалтера при цьому є не механічна реєстрація фактів, а вирішення завдань, що виникають у процесі господарської діяльності [4, с. 15].

Організація обліку основних засобів визначається як "процес цілеспрямованого вибору та безперервного упорядкування способів і прийомів збирання, обробки та видачі достовірної та своєчасної вихідної інформації про наявність, рух, збереження та використання основних засобів із метою прийняття управлінських рішень" [5, с. 135].

Інформаційною основою усіх облікових, аналітичних і контрольних процедур є саме облікова інформація, тому головним завданням удосконалення організації обліку є визначення складу та змісту показників, котрі доцільно відображувати в документації, обробляти та узагальнювати у системі обліку.

На сучасному етапі розвитку бухгалтерського обліку в Україні сформувалося коло певних проблем, які пов'язані як з обліковою системою безпосередньо, так і з її організацією. Основною проблемою в організації обліку основних засобів є відсутність "золотої середини". Дослідження змісту первинних документів і реєстрів з обліку основних засобів [2] свідчить про те, що, з одного боку, вони містять застарілі показники, які не формують підсумкової інформації, а разом із цим у них відсутні показники, необхідні для складання звітності в умовах застосування П(С)БО 7 "Основні засоби" [6], тому носії інформації з обліку основних засобів потребують удосконалення як за складом, так і за змістом.

Наступною проблемою є те, що у процесі введення в експлуатацію або у ході ліквідації об'єкта основних засобів не завжди враховуються їх індивідуальні специфічні особливості. Для професійного і якісного виконання робіт із приймання та списання об'єктів доцільно розробляти робочу інструкцію з визначенням робіт і порядку їх здійснення для кожного члена комісії, визначаючи при цьому їхню міру відповідальності.

Створення спеціалізованих комісій із працівників, які будуть безпосередньо експлуатувати об'єкти, стимулює приймання лише корисних для їх підрозділів основних засобів, функціональні можливості яких відповідають

зазначеним у технічній документації. Так само під час списання основних засобів необхідно детально обґрунтувати доцільність ліквідації об'єкта, що унеможливить використання ліквідаційної процедури у корисливих цілях окремих осіб [2].

Що стосується упорядкування руху документів та їх своєчасного надходження до бухгалтерії, то з цієї метою доцільно використовувати графіки документообігу для облікових робіт, в яких зазначалась би кількість примірників кожного документа для оформлення тієї чи іншої господарської операції; відповідальні особи та терміни виконання.

Графіки, розроблені для кожного документа, та графіки роботи бухгалтера конкретно з обліку основних конкретизують зведений графік і допомагають визначити оптимальний склад виконавців і підрозділів, зайнятих створенням кожного документа; забезпечують мінімальні терміни його знаходження у відповідному структурному підрозділі підприємства, що сприятиме зростанню ефективності облікової роботи та посиленню контрольних функцій [3, с. 31].

Отже, організація обліку основних засобів повинна будуватися із урахуванням таких основних факторів: 1) довготривалого терміну використання об'єктів, протягом якого їх необхідно обліковувати; 2) технічно складної та багатокомпонентної будови, яку необхідно детально відображувати в облікових регістрах; 3) необхідність проведення ремонтів, реконструкції, модернізації основних засобів призводить до зміни їх первісних характеристик, які потрібно своєчасно відображувати у регістрах обліку; 4) коштовність об'єктів вимагає адекватної організації процесів їх приймання, списання, а також обліку наявності, які б забезпечували їх збереження у робочому стані.

Для забезпечення збереження основних засобів, унеможливлення їх розбирання, псування та передчасне виведення з ладу, необхідно організувати [2]:

- 1) присвоєння кожному об'єкту основних засобів інвентарного номера;
- 2) ведення інвентарних карток обліку основних засобів та їх зберігання у систематизованій картотеці;
- 3) реєстрацію інвентарних карток в опису, що забезпечує їх збереження;
- 4) закріплення об'єктів за матеріально відповідальними особами;
- 5) облік основних засобів за місцями їх експлуатації в інвентарних списках.

Організація обліку основних засобів повинна бути цілісною, єдиною системою взаємопов'язаних, взаємоузгоджених способів і методів обліку, які охоплюють увесь комплекс облікових процедур з виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації, тому основними шляхами її удосконалення визначені такі [2, с. 135]: вибір оптимальної облікової інформації; розробка та запровадження удосконалених форм носіїв облікової інформації, найбільш адаптованих до структури, змісту та характеру інформації; розробка та запровадження раціональних схем документообігу; розробка та запровадження раціональної технології вирішення облікових завдань.

Критерієм вибору оптимального обсягу та складу інформації, яка формується у системі обліку, повинен стати економічний ефект, який отримано від використання цієї інформації, тобто її важливість, цінність, корисність для процесу управління, тому у ході формування показників документів необхідно виходити із завдань, поставлених суб'єктами господарювання та системи звітності, у формах якої відображається інформація щодо основних засобів. Документування операцій з руху основних засобів, облікову реєстрацію та складання звітності необхідно організувати як систематизовану послідовність взаємопов'язаних між собою операцій облікового процесу, забезпечивши при цьому єдність підходів під час формування облікових регістрів та звітних форм.

Надзвичайно важливим у процесі організації обліку основних засобів є вибір облікових показників. Перш за все, інформація в облікових даних повинна бути за змістом достатньою для забезпечення не тільки потреб обліку, а й інших функцій управління (планування відновлення основних засобів, аналізу використання об'єктів і контролю за їх збереженням). Проте при цьому перенасичення надлишковою інформацією збільшує вартість облікових робіт і перевантажує облік не завжди потрібними показниками. Це певною мірою уповільнює одержання необхідної інформації і ускладнює розробку оптимальних рішень, тому "факти господарського життя підлягають реєстрації лише у тому обсязі, який дозволяє здійснювати управлінський вплив на господарські процеси" [7, с. 33].

Таким чином, основним напрямом подальшого дослідження та вдосконалення є максимальне пристосування теоретичних засад організації обліку основних засобів до практичних потреб суб'єктів підприємницької діяльності, що виникають у процесі прийняття управлінських рішень щодо руху основних засобів та ефективності їх використання. Основними шляхами вдосконалення організації обліку основних засобів є раціоналізація не лише всіх форм документів та облікових регістрів, а й методів і способів збирання, обробки й узагальнення облікової інформації, котрі були б адаптованими до сучасних економічних умов.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Панасенко А. П. Проблеми основних засобів у бухгалтерському обліку / А. П. Панасенко // Держава та регіони. – 2008. – № 3. – С. 407–410. 2. Островерха Р. Е. Шляхи удосконалення організації обліку основних засобів [Електронний ресурс] / Р. Е. Островерха // Науковий вісник НУ ДПС України (економіка, право). – 2009. – № 4 (47). – Режим доступу до журн. : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvnuodpsu/2009_4/Oblik/Ostroverha.pdf. 3. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти) : монографія / М. С. Пушкар. – Тернопіль : Економічна думка, 1999. – 423 с. 4. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 496 с. 5. Шмигель А. Д. Организация бухгалтерского учета в промышленности / А. Д. Шмигель. – К. : Изд. объедин. "Вища школа", 1978. – 208 с. 6. Основні засоби : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 ; затв. наказом Міністерства фінансів України із змінами і доповненнями від 9 грудня 2011 року № 1591 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>. – Назва з екрану. 7. Соколов Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я. В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 496 с.